

Diagnosi situació sensellarisme

Arenys de Mar

Novembre 2016

Imatge: 1997 – Wikimedia Commons

Índex

1	Introducció	4
2	Contextualització	5
	Arenys de Mar	5
3	Marc teòric	6
	Polítiques Europees	6
	Definició de persones en situació de sense llar (ETHOS)	7
4	Objectius	9
	Objectiu general	9
	Objectius específics	9
5	Metodologia	10
	Durada del diagnòstic	10
	Professionals	10
	Instruments de recollida de dades	10
	El qüestionari	10
	Observació directa i diari de camp	11
	Agents socials del territori	11
6	Resultats	12
7	Conclusions	28
	Recomanacions i possibles línies d'intervenció	31
8	Bibliografia	35

1 Introducció

El present informe s'emmarca en l'encàrrec que des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar es fa a Suara Cooperativa per elaborar un diagnòstic global de les persones en situació de sense llar al municipi.

En un moment on la crisi econòmica està a l'ordre del dia, les persones que es trobaven en una situació de vulnerabilitat anterior a la crisi han vist agreujades les situacions d'exclusió, amb el conseqüent augment de demandes socials per part d'aquestes persones. És rellevant, doncs, conèixer la multiplicitat de les problemàtiques que conflueixen (carència d'allotjament estable, addiccions, estat de salut, situació econòmica, etc.) per poder entendre la problemàtica del sensellarisme i dissenyar polítiques que permetin abordar-la.

És en aquest marc on s'inscriu la necessitat d'elaborar un estudi que aprofundeixi sobre el sensellarisme a la població d'Arenys de Mar. L'informe pretén analitzar la situació social i global de les persones en situació de sense llar per tal de poder millorar la intervenció i proposar accions concretes per atendre les persones en situació de sensellarisme del municipi i sensibilitzar la ciutadania sobre un fenomen social sovint incomprès.

L'estudi s'ha realitzat del 30 de setembre al 30 de novembre de 2016, mitjançant un equip format per dos educadors socials que treballaven directament al territori i una professional experta en sensellarisme que donava suport al treball d'anàlisi. La recollida de dades s'ha fet mitjançant fonts directes a través d'un qüestionari; fonts indirectes, com entrevistes amb els diferents agents socials, i l'observació directa. S'han elaborat diverses eines ad hoc per facilitar l'objectivitat en la recollida de dades i l'extrapolació per l'anàlisi (qüestionari, fitxa d'observació, mapa de punts calents i mapa de serveis).

S'ha estructurat l'informe en tres parts: una primera part teòrica on s'emmarca l'objecte d'estudi, així com els objectius de treball i la metodologia; una altra part on es recull el treball de camp realitzat i es presenten les dades recollides i, finalment, l'apartat de conclusions i recomanacions. Aquest darrer apartat, esperem que sigui una base per establir el debat entorn quina o quines haurien de ser les possibles mesures, polítiques i principals línies de treball, per donar resposta a les situacions de sensellarisme de les persones del municipi d'Arenys de Mar.

2 Contextualització

Arenys de Mar

Arenys de Mar és un dels municipis principals de la comarca del Maresme. Amb una superfície de 6,5 quilòmetres quadrats, a 1 de gener de 2016 hi havia censats 15.289 habitants al padró municipal.

Segons el Pla d'Actuació Municipal del 2016-2019¹, a Arenys de Mar hi ha 8.475 habitatges, dels quals 5.995 estan ocupats, com a segona residència hi ha 1.128 habitatges, i 1.352 estan buits (un 15.95% del global). Com es veurà posteriorment a l'estudi realitzat, l'accés a l'habitatge és, òbviament, una de les principals necessitats de les persones enquestades.

Una de les principals activitats econòmiques és el port pesquer, un dels més importants de la costa catalana. El port és un reclam per a les persones que arriben a Arenys de Mar buscant feina, així com l'hostaleria i els serveis que es desenvolupen al voltant de la Riera. Segons l'Observatori del treball i el model productiu, l'atur a Arenys de Mar a data de setembre del 2016 era de 815 persones, 9 més que el mes anterior. Tal com s'observarà en aquest informe, el total de les persones enquestades no tenien ocupació actualment.

Respecte els moviments migratoris, segons l'IDESCAT², al 2015 hi havia 1.543 persones estrangeres al municipi d'Arenys de Mar, de les quals 793 homes i 750 dones. Moltes de les persones enquestades eren oriündes d'altres països, una característica que s'ha de tenir en consideració en possibles línies d'actuació.

El nivell d'instrucció al municipi al 2015, seguint amb les dades que dona l'IDESCAT, era de 1.920 persones amb estudis de primer grau, 7.378 amb estudis de segon grau i 2.087 amb estudis universitaris. La formació i l'ocupació seran una de les necessitats que es desprenen de les enquestes.

¹ Ajuntament d'Arenys de Mar. Pla d'Actuació Municipal 2011-2016
http://www.arenysdemar.cat/ARXIUS/2016/ALCALDIA/PAM_2016_2019.pdf.

² IDESCAT. <http://www.idescat.cat/emex/?id=080060#t75>

3 Marc teòric

Polítiques Europees

Els canvis socials dels darrers temps han repercutit en el fenomen de l'exclusió social. Aquelles persones que es mantenien a la corda fluixa, amb el devenir de la crisi han vist agreujades aquestes necessitats que abans podien anar cobrint escassament. Albert Salas, quan fa referència al Dictamen sobre "El problema de les persones sense llar" del Comitè Econòmic i Social Europeu, apunta que el fenomen del sensellarisme, lluny de ser un problema de fàcil categorització, aglutina diversos factors:

"Els factors estructurals: l'evolució de l'economia, la immigració, els drets de ciutadania i del mercat immobiliari; els factors institucionals: l'actuació dels serveis socials, el funcionament dels mecanismes d'ajuda, els procediments i la burocràcia institucional; els factors relacionals: la situació familiar, les xarxes de relació, les situacions de ruptura; els factors personals: l'estat de salut, les situacions de dependència, l'edat; la discriminació o absència d'un estatut legal, un factor que pot afectar en particular i a algunes minories ètniques com, per exemple, les comunitats romanís" (SALES. 2014)

Ens trobem, doncs, davant un fenomen complex.

Pel que fa a les darreres tendències a nivell europeu, segons apunta l'informe de diagnosi de la XAPSSL³, en el treball amb les persones en situació de sense llar, s'evidencia que la carència d'un habitatge és el principal motiu d'exclusió. Segons aquestes polítiques, cal començar per dotar d'una llar a una persona per, a partir d'aquí, establir i treballar altres aspectes com inserció laboral, toxicomanies, etc. S'imposen doncs les polítiques "housing-led" que prioritzen "posar a disponibilitat de les persones i les famílies un habitatge des del que refer els seus vincles socials"⁴. Aquest tipus de polítiques són una tendència inversa a les tradicionals utilitzades fins ara per a les persones sense llar, que era un sistema d'escala o "Contium of Care"⁵, on la persona havia d'anar pujant graó a graó fins obtenir un habitatge. Al nostre país ja hi ha iniciatives d'aquest tipus que estan funcionant amb èxit.

Així mateix, existeix a alguns països europeus com Irlanda o Dinamarca programes que atenen a aquelles persones que surten d'una institució després de molt de temps, com centres penitenciaris, comunitats terapèutiques o hospitals.

³ Diagnosi 2013 Les persones sense llar a la ciutat de Barcelona i l'evolució dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les persones Sense Llar XAPSSL. SALES, Albert, Juny 2013.

⁴ Diagnòstic 2013. Les persones sense llar a la ciutat de Barcelona i l'evolució dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar. XAPSSL, SALES, Albert, juny 2013, pàg. 45

⁵ <https://fenomenodeinstitucionalizacion.wordpress.com/2015/05/23/modelo-en-escalera/>

Definició de persones en situació de sense llar (ETHOS)

Cal puntualitzar que en aquest estudi, quan es parla de persones en situació de sense llar, es fa amb la concepció extensa que ho fa la FEANTSA⁶ (European Federation of National Organisations working with the Homeless - Federació Europea d'Associacions Nacionals que treballen amb Persones Sense Llar). Aquesta defineix la multiplicitat de causes que condueixen a les persones sense llar a aquesta situació amb la finalitat de contribuir a la millora, integració i coherència de les polítiques de prevenció i atenció al fenomen del sensellarisme.

Aquesta classificació és l'ETHOS: European Typology on Homelessness - Tipologia Europea del Sensellarisme⁷, i és la que està sent acceptada a tota Europa per la majoria de les entitats i administracions públiques que treballen amb aquesta població. Aquesta classificació sorgeix davant la necessitat de concretar una definició i arribar a un acord internacional. Han homogeneïtzat la definició i mitjançant aquesta han pogut extreure dades a nivell europeu sobre la quantitat de persones que estan en les diverses situacions de la categorització per poder extreure definicions i indicadors comuns d'anàlisi de l'exclusió residencial.

Aquest instrument permet abraçar totes les situacions en les que es pot veure una persona en situació de sense llar i per tant és la categorització que s'ha fet servir en aquest informe.

⁶ FEANTSA <http://www.feantsa.org/en>

⁷ Diagnosi 2013 Les persones sense llar a la ciutat de Barcelona i l'evolució dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les persones Sense Llar XAPSLL. SALES, Albert, Juny 2013, Pàg. 15

Taula 1. Classificació ETHOS

Situació	Categoria conceptual	Categoria operativa	Tipus d'allotjament
Sense llar	Sense sostre	1. Persones vivint al ras	1.1 Espai públic o exterior
		2. Persones que passen la nit en albergs per a persones sense llar	2.1 Refugi nocturn
	Sense habitatge	3. Persones que viuen en equipaments per a persones sense llar	3.1. Llars i albergs per a persones sense llar
			3.2. Centres d'estada limitada
			3.3. Allotjaments amb suport per moments de transició
		4. Persones que viuen en refugis per a dones	4.1. Refugis per a dones
		5. Persones que viuen en equipaments residencials per a immigrants	5.1. Centres de recepció o d'allotjament temporal
			5.2. Allotjaments per a treballadors immigrants
		6. Persones en procés de sortida d'institucions	6.1. Centres penitenciaris
	6.2. Institucions de tractament mèdic		
	7. Persones que reben suport de llarga durada (per haver estat sense llar)	6.3. Cases d'acollida per a infants i joves	
		7.1. Residències per a persones grans que han passat per situació de sense llar	
	7.2. Centres residencials amb suport per a persones que han passat per situació de sense llar		
Exclusió de l'habitatge	Habitatge insegur	8. Persones que viuen en un allotjament insegur	8.1. Amb amics o familiars
			8.2. Relloguer
			8.3. Ocupació il·legal d'immobles
	9. Persones que viuen sota amenaça de desnonament	9.1. En procés de desallotjament per impagament del lloguer	
		9.2. En procés d'execució hipotecària	
	10. Persones que viuen sota amenaça de violència	10.1. Llars amb antecedents de violència domèstica o amb denúncies interposades a la policia	
	Habitatge inadequat	11. Persones que viuen en estructures "no convencionals" i temporals	11.1. "Mobile homes", caravanes
			11.2. Edificació "no convencional"
			11.3. Estructures temporals
		12. Persones que viuen en habitatges insalubres	12.1. Habitatges no adequats per la vida quotidiana
		13. Persones que viuen en situació d'hacinament	13.1. Habitatges ocupats fins a condicions d'hacinament

Font: FEANTSA

4 Objectius

Objectiu general

Conèixer la situació social i global de les persones que es troben en situació de sense llar a Arenys de Mar.

Objectius específics

- _ Observar i analitzar l'ús dels espais públics per part de persones en situació de sense llar.
- _ Conèixer el perfil de la població en situació de sense llar al municipi d'Arenys de Mar.
- _ Elaborar un mapa de la situació de les persones en situació de sense llar i dels recursos d'atenció.
- _ Detectar situacions d'ocupació d'habitatges al municipi.
- _ Identificar possibles línies d'intervenció per tal de millorar la qualitat de la vida de les persones que es troben en situació de llar.

5 Metodologia

Durada del diagnòstic

El període de recollida d'informació ha comprès del 30 de setembre al 18 de novembre de 2016.

L'estudi s'ha dut a terme en tres fases:

Fase 1: Aproximació, en la que s'ha utilitzat com a eina principal les entrevistes a fonts indirectes i una primera prospecció del municipi.

Fase 2: Immersió, en la que s'ha procedit a fer entrevistes a persones en situació de sense llar i observacions sistemàtiques recollides al diari de camp.

Fase 3: Informe, en el que es recull el diagnòstic i la proposta final d'actuació.

Professionals

El Diagnòstic l'han dut a terme parella mixta d'un educador i educadora social al llarg d'un mes i mig d'estudi del territori amb el suport i l'acompanyament d'una professional experta en sensellarisme.

 Perfil professionals	Núm.	 Període
Experta en sensellarisme	1	2 mesos
Educador/a social	2	1 mes i mig

Instruments de recollida de dades

El qüestionari

L'instrument amb el que s'ha realitzat l'estudi és un qüestionari que consta de 28 preguntes, algunes obertes i d'altres de tancades, estructurades en set apartats per tal de poder valorar aspectes quantitius i qualitius. Aquesta eina, d'elaboració pròpia, parteix de l'anàlisi de diferents estudis i documents de treball sobre el fenomen del sensellarisme i les persones en situació de sense llar.

El qüestionari incorpora una fitxa d'observacions on els professionals buiden tota aquella informació considerada rellevant però que no ha estat verbalitzada durant l'entrevista. Cal ressaltar que, per les

persones que per motius personals no van voler contestar, s'ha omplert aquesta fitxa d'observació amb els trets que a simple vista s'han observat: sexe, franja d'edat i observacions.

L'objectiu és poder extreure informació dels possibles perfils i característiques de les persones que es troben en situació de sense llar al municipi i, amb aquesta, obtenir una visió global de les seves necessitats i demandes expressades.

La família és un ítem que s'ha valorat obviar en el qüestionari degut a l'entorn on es duu a terme l'estudi de camp. Aquest és un ítem molt delicat com abordar-lo en un context de carrer on posteriorment no es pot garantir l'acompanyament en aquest procés.

Observació directa i diari de camp

Durant el temps que ha durat l'estudi, l'equip d'educadors socials ha procedit a una observació directa de les zones i les persones que estan al carrer, podent determinar, junt amb la informació que han anat proporcionant també les fonts indirectes, quines eren les persones que passaven llargs períodes de temps al carrer i quines eren les zones més sovintejades per elles. Aquesta observació s'ha anat recollint diàriament al diari de camp, podent establir així un mapa de punts calents així com les persones que podien ser susceptibles de passar les enquestes.

Agents socials del territori

Simultàniament a l'observació del territori, per l'estudi s'ha considerat de vital importància la visió que tenen els diferents professionals i agents socials que ja actuen al territori. A tots ells se'ls ha presentat l'encàrrec i explicat la funció d'aquest diagnòstic per tal de poder implicar-los i així aportar informació significativa en relació a la situació del sensellarisme al municipi.

Després de presentar el servei, aquesta relació ha continuat a nivell de coordinacions o per actualitzar informació durant la durada del diagnòstic.

6 Resultats

Un cop recollida tota la informació, tant a partir de l'observació participant com de fonts indirectes i, en especial, dels qüestionaris realitzats a les fonts directes, es poden analitzar les necessitats de les persones en situació de sense llar i l'ús de serveis que realitzen, així com les diferents necessitats del territori. Amb aquesta informació recollida es procedeix a l'anàlisi de les dades per establir un diagnòstic de la situació de les persones en situació de sense llar al municipi, i identificar possibles línies d'actuació.

Aquest estudi està basat en la mostra representativa de 52 enquestes realitzades a persones majors de 18 anys, de les quals 35 han estat respostes i 17 no acceptades. Les 35 persones que han respost, han preferit abstenir-se en la resposta a determinats ítems. Aquesta dada ens explica perquè no sempre seran 17 les respostes en blanc en el gràfics i taules, sinó que seran 17 o més.

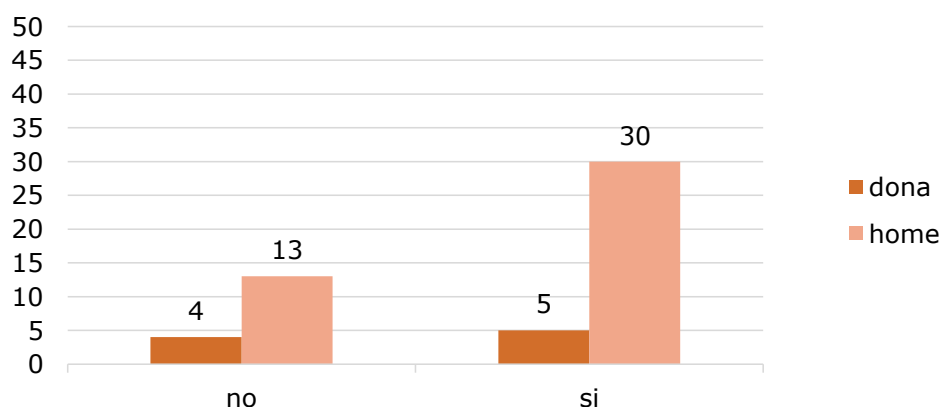
Buidatge de dades

Tot seguit es procedeix a fer un anàlisi visual i descriptiu de la informació recollida durant aquest estudi.

Segons la situació sociodemogràfica i familiar

Si ens fixem en el sexe de les persones enquestades, els homes predominen, amb un 57,7% (30), davant les dones, que representen el 9,6% (5). Cal ressaltar que, de les persones que no han volgut ser entrevistades, 13 (25%) eren homes i 4 (7,7%) dones.

Gràfic 1. Homes i dones en situació de sense llar que responen o no l'enquesta:

Font: Elaboració

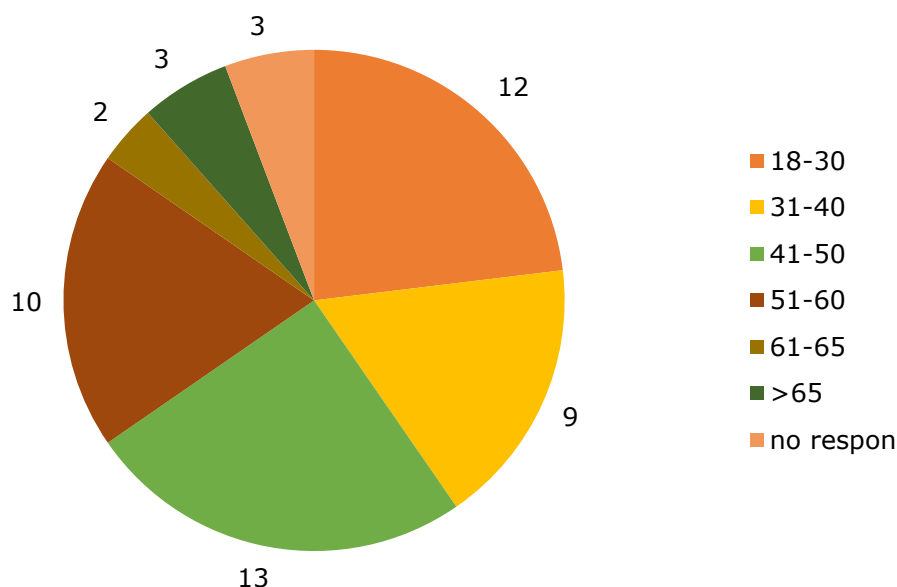
pròpia

L'edat de les persones enquestades es situa entre els 19 i els 70 anys.

Respecte a l'edat, la informació que es pot extreure de les persones enquestades és que 12 persones estan en la franja més jove d'entre 18 i 30 anys (23%), seguides de 13 persones (25%) que se situen en la franja de 41-50 anys; 10 enquestats (19%) tenen entre 51-60 anys, i 9 persones (17%) entre 31-40 anys. Com s'observa, la diferència del número de persones per franja d'edat no és molt gran entre els 18 i 61 anys, però sí que la resta de franges d'edat, que són igual o majors de 61 anys, sumen únicament el 10%, 5 en concret, tenint en compte que el 6% restant no respon a les enquestes.

En aquest gràfic s'han recollit també les franges d'edat orientatives a través de l'observació de les 17 persones que no van respondre el qüestionari. D'aquestes 17, n'hi ha 3 que consten com a no-respostes, ja que va ser difícil ubicar-les en alguna franja d'edat.

Gràfic 2. Persones en situació de sense llar per franges d'edat

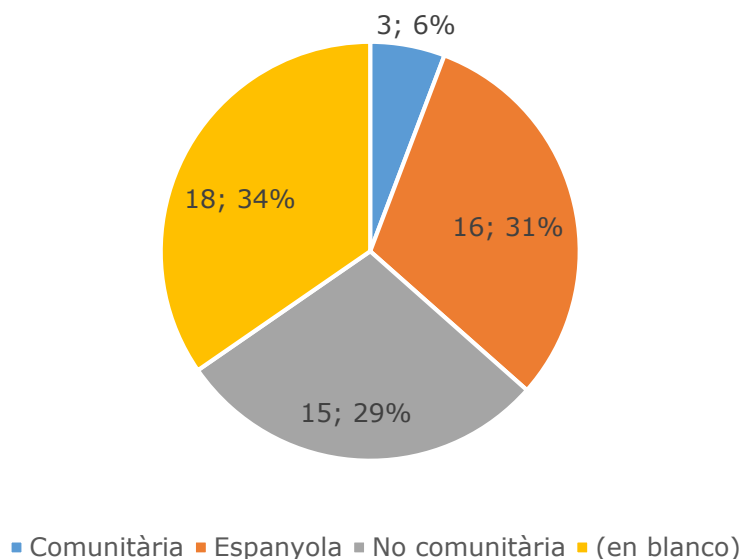

Font: Elaboració pròpia

Segons el país d'origen, la majoria de persones enquestades són espanyoles (36%). L'altre gran gruix són persones de fora la Unió Europea (29%), i només una petita part són de la resta de països de la Unió Europea (8%). A la taula 2 es poden veure, per sexes, els països de procedència de cada una de les persones del diagnòstic, tenint en compte les que no han respost.

Gràfic 3 i taula 2. Procedència i nacionalitat

País de procedència	H	D	total
Espanya	14	2	16
Desconegut	13	5	18
Marroc	6	-	6
Gambia	4	-	4
Romania	-	1	1
Algèria	1	-	1
Colòmbia	-	1	1
Guinea Equatorial	1	-	1
Kosovo	1	-	1
Polònia	1	-	1
Ucraïna	1	-	1
Albània	1	-	1
Total	43	9	52

Font: Elaboració pròpia

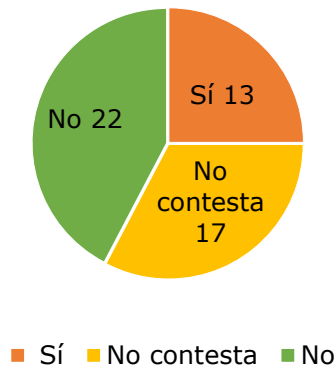
A la gràfica següent es pot observar el número de persones empadronades a Arenys de Mar, 13 en concret, davant de les 22 que no ho estan. No s'ha d'oblidar que 17 persones no han respost l'enquesta.

De les 15 persones empadronades fora del municipi d'Arenys de Mar, 11 ho estan a diferents poblacions del Maresme i 4 a la resta de l'Estat Espanyol. 7 persones manifesten no tenir padró a cap indret. [Gràfic 5]

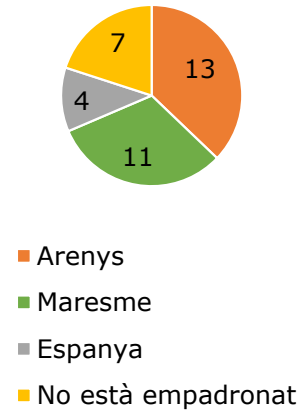
Les poblacions del Maresme on les persones tenen empadronament i fan ús de diferents serveis i recursos són: Pineda de Mar (4), Calella (3), Sants Iscle de Vallalta (1), Caldetes (1), Arenys de Munt (1) i Canet de Mar (1).

El motiu pel qual les 7 persones no tenen empadronament és perquè o bé no tenen domicili fix per empadronar-se o bé no tenen la documentació per fer-ho.

Gràfic 4. Persones amb i sense padró a Arenys de Mar

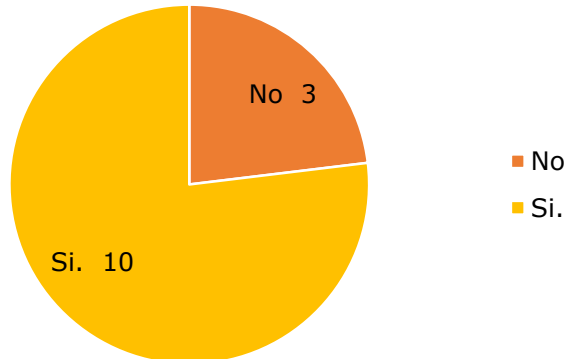

Gràfic 5. Lloc on les persones estan empadronades

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 6. Persones empadronades a Arenys amb o sense referent social

Font: Elaboració pròpia

De les 13 persones que sí que tenen padró al municipi (gràfic 4), s'observa que 10 tenen referent social a primària i 3 no. Aquestes 10 persones compten, doncs, amb un suport i acompanyament social per fer front a la seva situació actual.

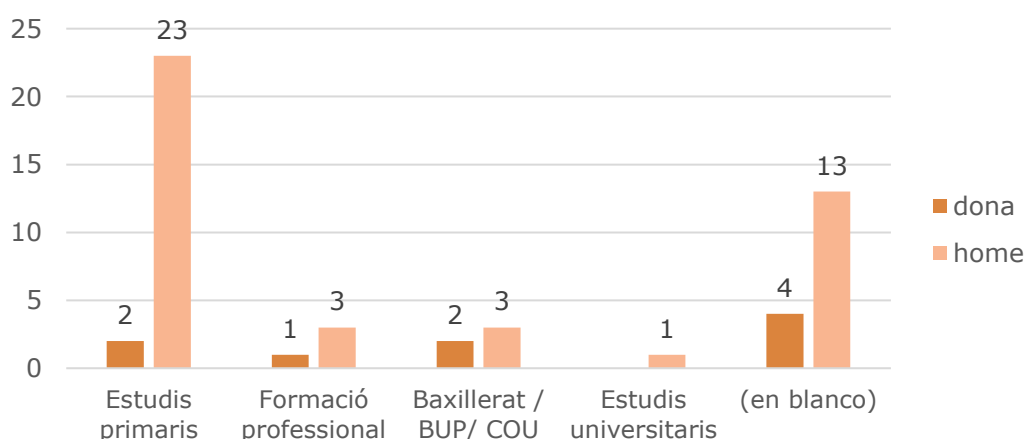
D'aquestes tres persones que no en tenen, una d'elles és originari d'Ucraïna, una altra del Marroc i una altra de Gambia. Totes tres manifesten que fa molt temps que viuen a Arenys -16, 9 i 9 anys respectivament-, i tots tres diuen estar en recerca de feina però no trobar-ne.

Laboral: Ocupació i formació

Respecte la formació, només 1 persona té estudis superiors, i 9 tenen estudis secundaris, davant una majoria que té estudis primaris (25).

El nivell formatiu detectat enllaça de manera significativa amb la nul·la ocupació que manifesta la mostra enquestada de la població sense llar

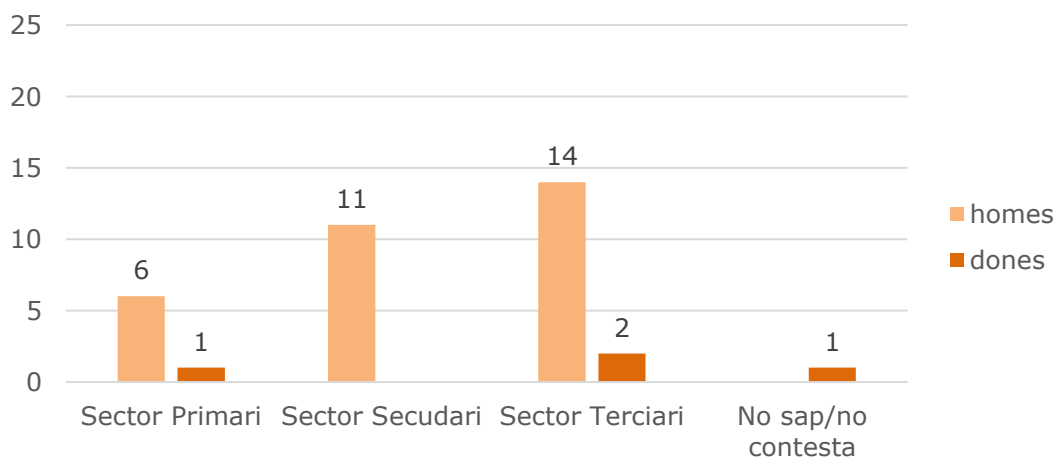
Gràfic 7. Nivell d'estudis per sexe

Font: Elaboració pròpia

El 100% de les persones enquestades no tenen ocupació laboral estable en el moment de fer l'entrevista. Les ocupacions que havien desenvolupat al llarg de la seva trajectòria laboral es mostren en el següent gràfic:

Gràfic 8: Sector econòmic on han treballat, per sexes

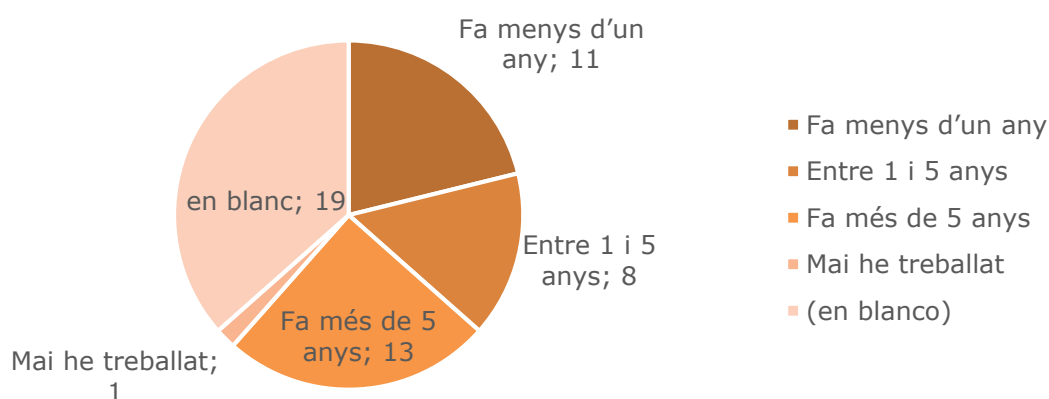

Font: Elaboració pròpia

Les persones entrevistades havien desenvolupat majoritàriament professions en el sector terciari, de serveis com jardineria, hostaleria, xofer, cura de persones grans, administratiu, etc. Entre les persones que havien treballat en el sector secundari destaquen les persones dedicades a la construcció, i d'altres a la indústria. Les persones que treballaven en el sector primari, el minoritari, eren jornalers de camp i pescadors.

La majoria de persones entrevistades són homes amb poca formació i amb una experiència laboral desenvolupada en el sector serveis, concretament en feines poc qualificades.

Gràfic 9: Aturats de llarga durada segons nivell formatiu

Font: Elaboració pròpia

Si tenim en compte la definició de persona aturada de llarga durada de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE), persona que fa 12 mesos o més que no treballa i que durant aquest període ha estat fent recerca de feina, s'observa que 22 persones de les enquestades estan en aquesta definició. Dues de les persones entrevistades no van respondre a aquesta pregunta.

Habitatge

La següent taula mostra, seguint la tipologia ETHOS de la FEANTSA, la tipologia d'habitatge de les persones enquestades.

Taula 3. Classificació ETHOS amb la població d'Arenys de Mar

Situació	Categoria conceptual	Categoria operativa	Tipus d'allotjament	Recompte	
Sense llar	Sense sostre	1. Persones vivint al ras	1.1 Espai públic o exterior	7	
		2. Persones que passen la nit en albergs per a persones sense llar	2.1 Refugi nocturn		
	Sense habitatge	3. Persones que viuen en equipaments per a persones sense llar	3.1. Llars i albergs per a persones sense llar (1 al convent)		3
			3.2. Centres d'estada limitada		

			3.3. Allotjaments amb suport per moments de transició (2 pis freres)	
		4. Persones que viuen en refugis per a dones	4.1. Refugis per a dones	0
		5. Persones que viuen en equipaments residencials per a immigrants	5.1. Centres de recepció o d'allotjament temporal	0
			5.2. Allotjaments per a treballadors immigrants	
		6. Persones en procés de sortida d'institucions	6.1. Centres penitenciaris	0
			6.2. Institucions de tractament mèdic	
			6.3. Cases d'acollida per a infants i joves	
		7. Persones que reben suport de llarga durada (per haver estat sense llar)	7.1. Residències per a persones grans que han passat per situació de sense llar	0
			7.2. Centres residencials amb suport per a persones que han passat per situació de sense llar	
Exclusió de l'habitatge	Habitatge insegur	8. Persones que viuen en un allotjament insegur	8.1. Amb amics o familiars (3)	21
			8.2. Relloguer (9)	
			8.3. Ocupació il·legal d'immobles (9)	
	Habitatge insegur	9. Persones que viuen sota amenaça de desnonament	9.1. En procés de desallotjament per impagament del lloguer	0
			9.2. En procés d'execució hipotecaria	
	Habitatge insegur	10. Persones que viuen sota amenaça de violència	10.1. Llars amb antecedents de violència domèstica o amb denúncies interposades a la policia	0
	Habitatge inadequat	11. Persones que viuen en estructures "no convencionals" i temporals	11.1. "Mobile homes", caravanes	0
			11.2. Edificació "no convencional"	
			11.3. Estructures temporals	
	Habitatge inadequat	12. Persones que viuen en habitatges insalubres	12.1. Habitatges no adequats per la vida quotidiana	0
Habitatge inadequat	13. Persones que viuen en situació d'amuntegament	13.1. Habitatges ocupats fins a condicions d'amuntegament	0	
Total			31	

Font: FEANTSA amb dades d'elaboració pròpia

Del total de persones enquestades, 4 van respondre tenir llar pròpia, però sí tenir necessitat de fer servir els recursos socials que té el municipi, com ara el menjador, i passar llargues hores al carrer en els llocs que hem denominat "punts calents", que és on estableixen una xarxa social. Per aquest motiu aquestes 4 persones no han estat reflectides a la taula anterior.

Es detecta que la categoria on hi ha més persones és a la número 8: persones que viuen en un allotjament insegur. Aquí s'engloben les persones que viuen en pensions, habitacions rellogades, a casa d'amics o familiars i ocupacions. Aquestes persones, tot i tenir sostre, es considera que no tenen llar, ja que aquesta no és estable ni cobreix les necessitats individuals i, en la majoria d'ocasions, són espais compartits. A més, la inestabilitat d'aquests habitatges fa que sovint no presentin les condicions d'habitabilitat adequades (falta d'aigua o llum). Tot i tenir un sostre, les necessitats d'habitatge segur no estan cobertes per a aquestes persones.

Li segueix en número de persones la categoria 11, que defineix les persones que viuen en estructures "no convencionals" i temporals, en aquest cas, barraques, cotxes i nevera. Aquestes persones es considera que estan en una situació d'exclusió d'habitatge ja que, tot i no viure al ras, no tenen un sostre.

Les persones enquestades que es situarien a la categoria 3 són persones que viuen en equipaments per a persones sense llar. Serien aquelles persones amb referent social que viuen al pis dels frares o dels mestres.

Si ens fixem en les dades que dona el Pla Municipal del gran número d'immobles deshabitats a Arenys i les creuem amb les respostes de les persones enquestades que diuen ocupar cases abandonades, es podria apuntar que aquest pot ser un factor que afavoreix aquesta pràctica a l'hora de trobar cobertura per la necessitat d'habitatge.

Taula 4. Edat i lloc on viuen les persones en situació de sense llar d'Arenys de Mar, segons sexe i edat.

Trams d'edats	Al ras sol		Al seu domicili		Edifici abandonat		Habitacions de relloguer		Pensions		Vehicles a l'espai públic		Altres		No respon		Total	
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
18-30 anys	-	-	1	-	4	1	1	-	-	1	-	1	-	-	1	2	7	5
31-40 anys	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	2	1	8	1
41-50 anys	1	-	1	-	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-	5	1	12	1
51-60 anys	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	5	1	1	-	8	2
61-65 anys	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	0
>65 anys	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	0
no respon	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	0
Total	1	0	4	0	8	1	6	1	1	1	3	1	7	1	13	4	43	9

Font: Elaboració pròpia

Segons l'edat, de les persones enquestades més joves, la majoria pernocten en edificis deshabitats, en general fa menys de 5 anys. Aquesta modalitat d'habitatge està present en les persones enquestades fins als 50 anys, però desapareix radicalment a partir dels 51 anys, moment a partir del qual les persones enquestades cobreixen la necessitat d'habitatge amb altres fórmules, com les habitacions de relloguer o

pensions. Entenem que les necessitat d'unes franges d'edat i altres són diferents: una persona, a mesura que es fa gran, busca cobrir un mínim de necessitats amb més garantia. Posem l'exemple d'un habitatge ocupat que pot no tenir aigua i/o llum, davant d'una pensió o habitació que sí que acostuma a tenir aquests dos serveis.

Taula 5. Temps que fa que la població en situació de sense llar d'Arenys de Mar no té domicili propi, segons sexe i edat:

Trams d'edat	Menys de 6 mesos		De 6 mesos a 1 any		D'1 any a 5 anys		Més de 5 anys		No respon		Total	
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
18-30 anys	-	-	1	2	1	-	1	1	4	2	7	5
31-40 anys	2	-	-	-	1	-	3	-	2	1	8	1
41-50 anys	-	-	-	-	2	-	3	-	7	1	12	1
51-60 anysç	2	-	1	-	3	1	1	1	1	-	8	2
61-65 anys	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	0
>65 anys	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	3	0
no respon	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	0
Total	4	0	2	2	8	1	9	2	20	4	43	9

Font: Elaboració pròpia

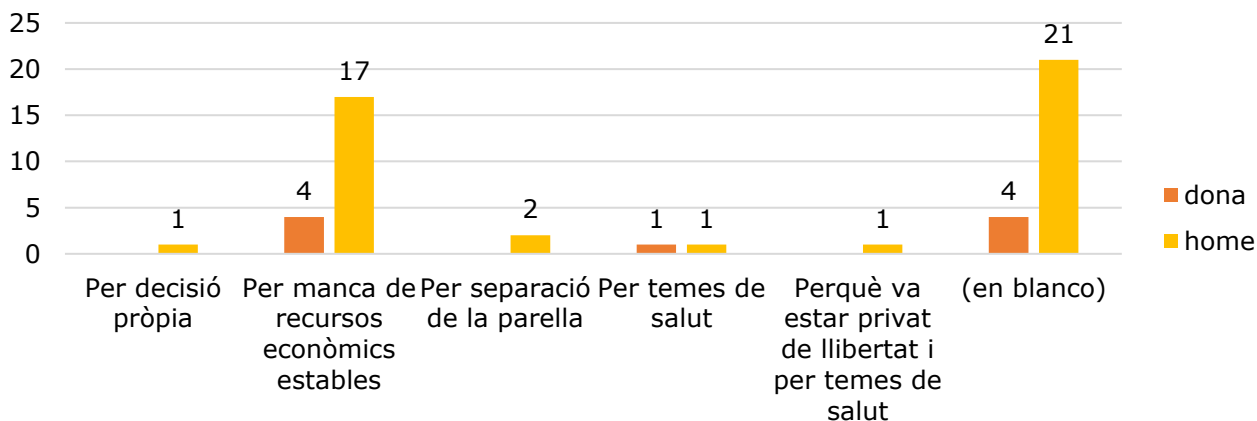
El temps que fa que aquest col·lectiu no té una llar pròpia és una variable molt important a l'hora d'intervenir, ja que influeix en la manera com el professional intervindrà socialment amb la persona atesa, així com les causes que l'han portat a aquesta situació. De la població enquestada al municipi, 11 persones tenien una situació més crònica, amb més de 5 anys sense llar pròpia, i 9 d'entre 1 i 5 anys, mentre que 8 persones enquestades portaven en aquesta situació un any o menys. Estem parlant, doncs, d'un gruix de persones amb una situació força cronificada.

Com es pot veure al gràfic que aportem a continuació, de les persones que han volgut respondre la pregunta sobre els motius que l'han portat a la situació de sense llar, la gran majoria fa referència a problemes econòmics, amb una gran diferència respecte altres motius com salut, separacions o excarceracions.

Cal ressaltar que la suma de les respostes en blanc en aquest gràfic suma el 48,07%; bastant per sobre del 32,7% de persones que d'entrada no van voler respondre l'enquesta: hi ha 8 persones que van contestar l'enquesta però van preferir abstenir-se en aquesta pregunta. Aquesta dada indica que les preguntes sobre l'habitatge tracten qüestions sensibles, que els fan reconnectar amb una situació del passat que els provoca dolor i que prefereixen obviar. Un altra explicació podria ser que sovint els és complex ordenar la seva vida ja que en moltes ocasions no tenen espais de reflexió o no poden trobar-los. Per moltes d'elles és difícil saber quan va començar la seva situació de sense llar ja que, sinó va ser per un fet puntual com una separació de la parella, hi va haver diferents factors que es van anar encadenant de mica en mica fins trobar-se en una situació d'exclusió social important. Tot i així, val a dir

que prèviament a viure al carrer la seves situacions ja eren precàries, i d'aquí també sorgeix la dificultat per respondre.

Gràfic 10. Principals motius dels enquestats per trobar-se en situació sense llar, per sexe

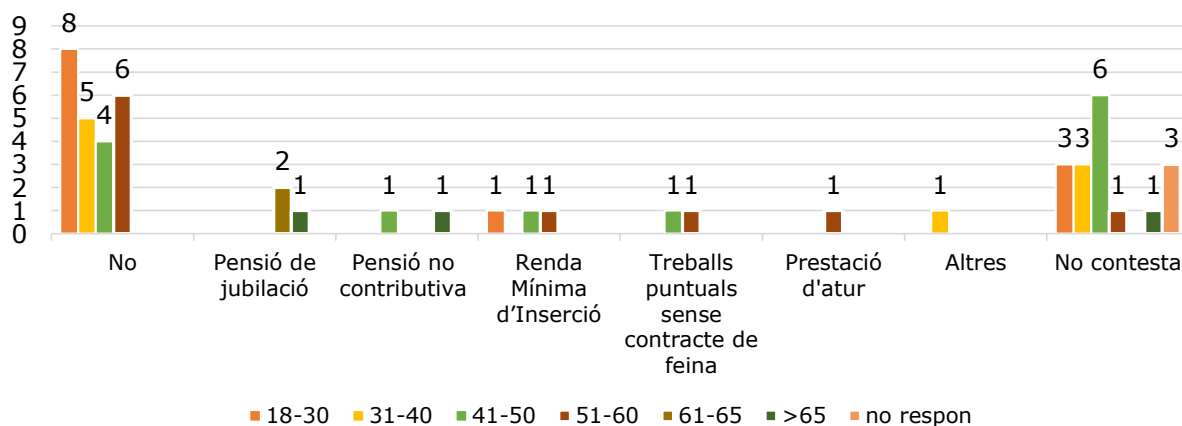
Font: Elaboració pròpia

Economia

Hi ha un gruix important de persones, 23, que manifesten no tenir cap tipus d'ingrés econòmic. La resta de persones, tal i com es pot veure a la gràfica, compten amb ingressos per sota del salari mínim interprofessional de 655,20 euros/mes⁸.

S'ha detectat a través de l'observació que hi ha persones que demanen almoïna, però aquesta no pot ser una font de subsistència que pugui garantir la cobertura de les necessitats bàsiques de les persones en situació de sense llar, ja que aquests ingressos no són regulars.

Gràfic 11. Ingressos econòmics segons franges d'edat

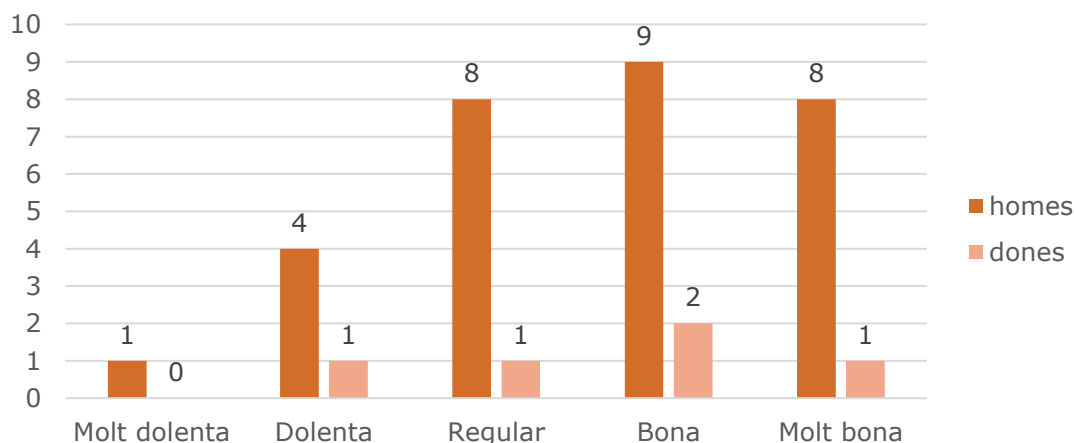

Font: Elaboració pròpia

⁸ http://www.seg-social.es/Internet_1/Normativa/128005

Salut

Gràfic 12. Percepció de l'estat de salut

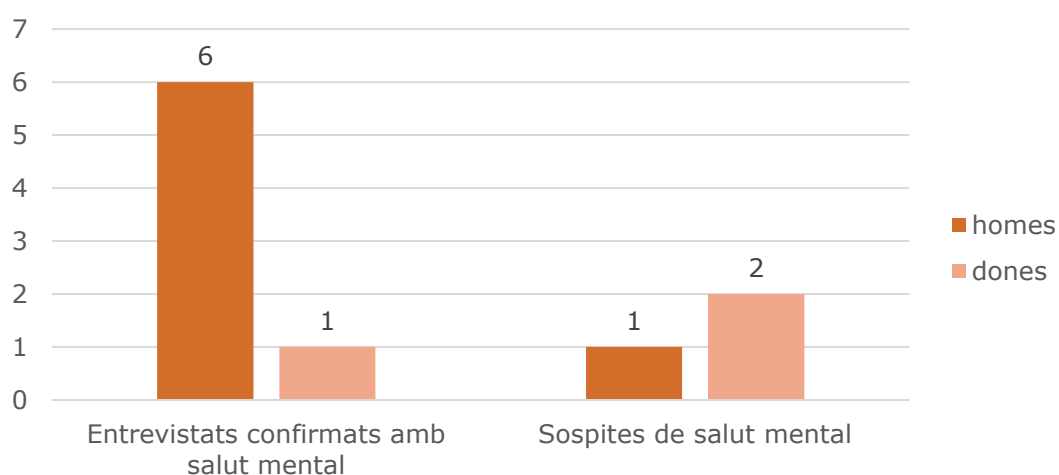

Font: Elaboració pròpia

El 57% de la població en situació de sense llar fa una valoració positiva del seu estat de salut (molt bona i bona), davant del 43% que manifesta un estat de salut regular, dolent o molt dolent.

Les patologies físiques més comunes que han manifestat possiblement es relacionen amb l'estil de vida d'aquestes persones. Aquestes persones tenen dificultats per tenir compensada una hipertensió o una diabetis ja que no acostumen a tenir uns hàbits saludables satisfactoris donada la situació actual.

Gràfic 13. Persones amb situació de sense llar amb problemàtica de salut mental

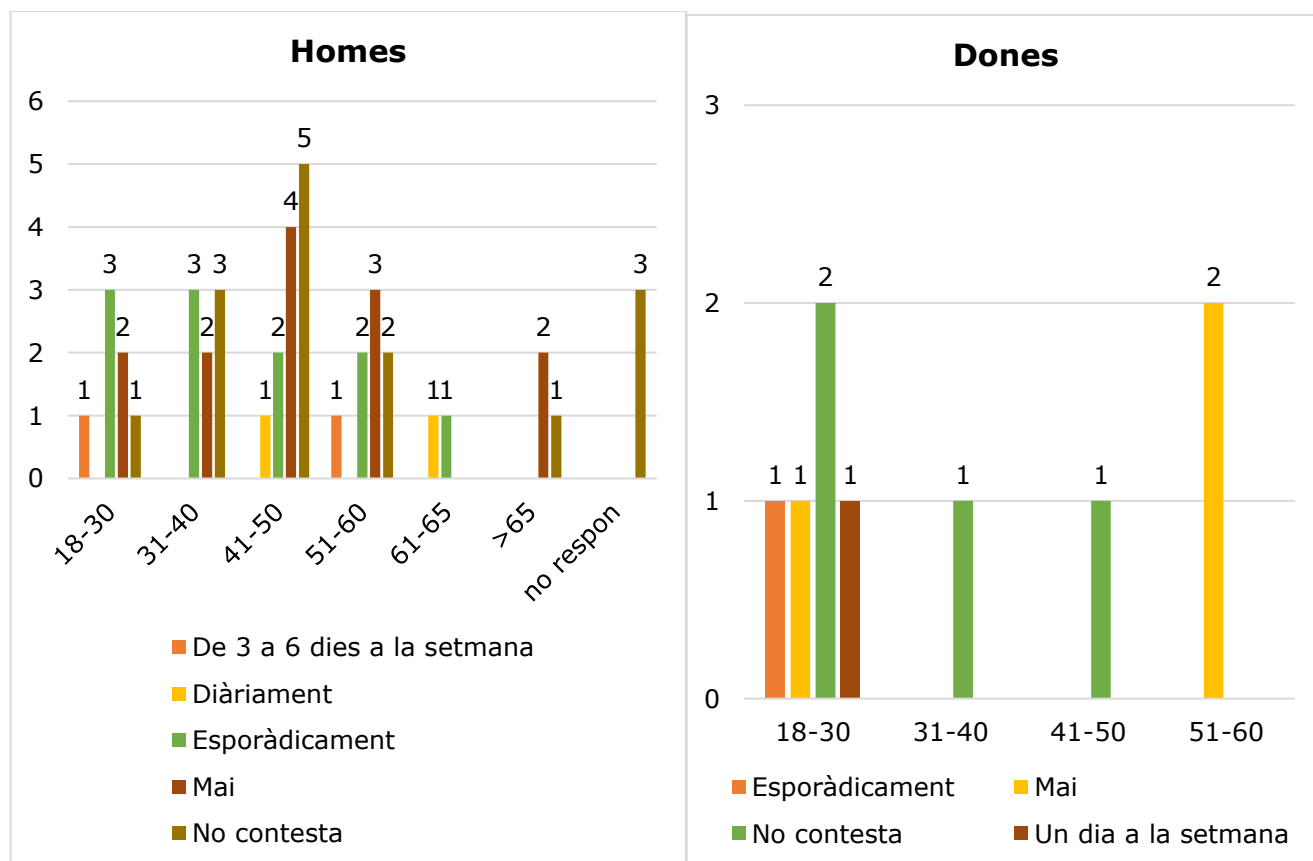

Font: Elaboració pròpia

Basant-se en les enquestes en el medi obert, s'observa que el 20% dels enquestats manifesten tenir un trastorn mental: esquizofrènia, trastorn de la personalitat o depressió.

Dels que no van respondre, l'observació de les conductes, així com la coordinació amb els serveis que els atenen, fan sospitar d'un possible trastorn de salut mental.

Gràfic 14. Consum d'alcohol entre població en situació de sense llar segons sexe i edat

Font: Elaboració pròpia

Aquesta recollida d'informació s'ha fet sobre el conjunt de les 52 persones de la mostra, ja que l'observació diària dels professionals ha permès recollir aquesta dada per complet.

La pregunta sobre el consum d'alcohol ha estat delicada de respondre per les persones enquestades. Per una banda, a nivell social s'accepta el consum d'alcohol com un fet normalitzat però, per altra banda també actualment es compta amb informació suficient per saber que un consum reiterat pot esdevenir un problema d'addicció. En el cas d'algunes persones que indicaven en el qüestionari tenir un "consum baix d'alcohol", l'observació ha permès constatar que el consum d'aquesta substància era molt més elevat del que a nivell subjectiu opinaven els enquestats.

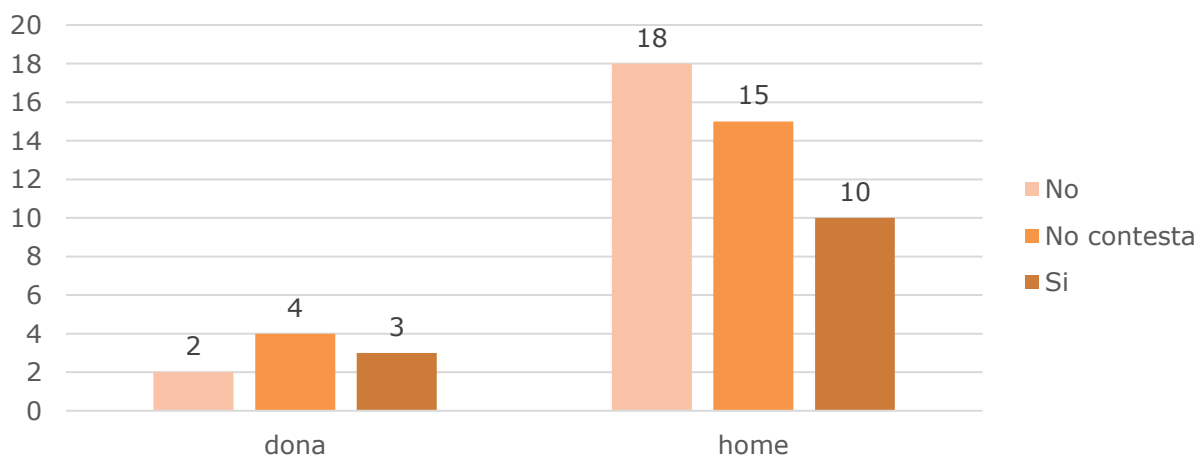
En el gràfic on es recullen les dades de la població femenina s'observa que és a la franja d'edat de 18 a 30 anys on hi ha algun tipus de consum d'alcohol. Tot i que les respostes de les enquestades a aquesta pregunta han estat de "consum esporàdic" o "d'un dia a la setmana", les observacions diàries han permès observar que dues de les dones que formen part de l'estudi fan consums elevats d'alcohol sempre que han estat localitzades.

Respecte a altres drogues, les persones que han respost el qüestionari indicaven que no en prenen mai o esporàdicament. En els casos en què la resposta indicava algun tipus de consum de drogues, es van detallar consums de cànnabis i haixix, però en cap resposta es va parlar de fàrmacs, ni d'altres tipus de drogues.

A banda d'això, hi va haver dues persones que no van poder ser entrevistades al llarg de l'estudi (un home i una dona) perquè en totes les franges horàries es va detectar un consum molt elevat d'alcohol i/o d'alguna substància addictiva que impossibilitava mantenir una conversa amb certa coherència.

Igualtat, no discriminació

Gràfic 15. Discriminació percebuda pel fet de trobar-se en situació de sense llar, per sexes

Font: Elaboració pròpia

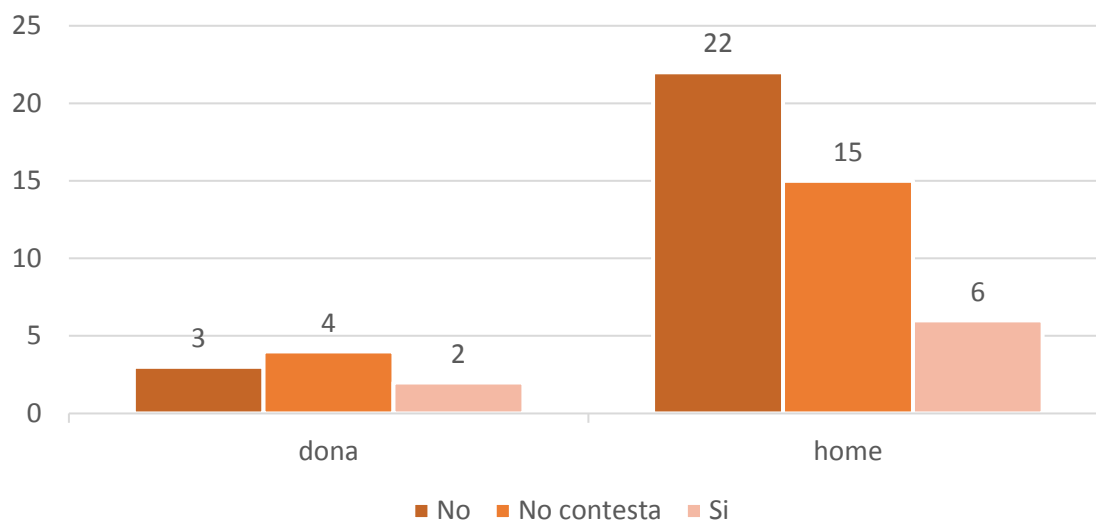
El 37% de les persones entrevistades informen que, almenys, una vegada o més s'han sentit discriminades durant la seva situació de sensellarisme.

Pel que fa al tipus de victimització a què les persones entrevistades fan referència, les més freqüents són els insults i el tracte discriminatori per raons culturals.

Pel que fa a les agressions físiques, tal com s'indica en el següent gràfic, un 22% de les persones entrevistades manifesten haver estat víctimes d'agressions físiques, una dada gens positiva.

L'Observatori Hatento apunta que les persones en situació de sense llar són un grup social especialment vulnerable davant els delictes d'odi.

Gràfic 16. Agressions rebudes per les persones sense llar, per sexes:

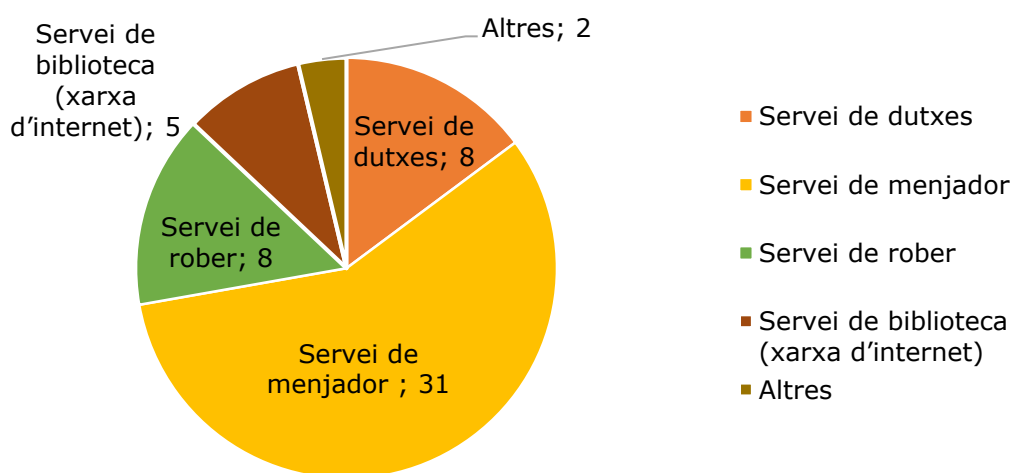
Font: Elaboració pròpia

Xarxa de serveis i necessitats bàsiques

Arenys de Mar té recursos que permeten cobrir una sèrie de necessitats bàsiques de les persones que pernocten al municipi. El servei de menjador és el més utilitzat per les persones enquestades.

Una de les opcions de resposta en aquesta pregunta era "múltiples serveis". Això fa que la suma de les respostes sigui superior a 35.

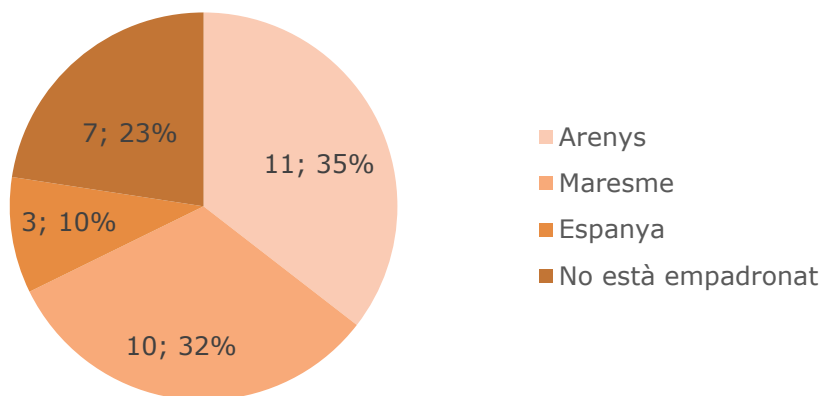
Gràfic 17. Recursos socials del municipi emprats per les persones en situació de sense llar a Arenys de Mar, en nombre d'usuaris.

Font: Elaboració pròpia

En termes generals, Arenys de Mar ofereix diversos serveis i oportunitats que atrauen persones d'altres municipis, ja que de les 31 persones que fan ús del menjador, 10 persones estan empadronades a altres municipis del Maresme, com es pot veure en el gràfic 18.

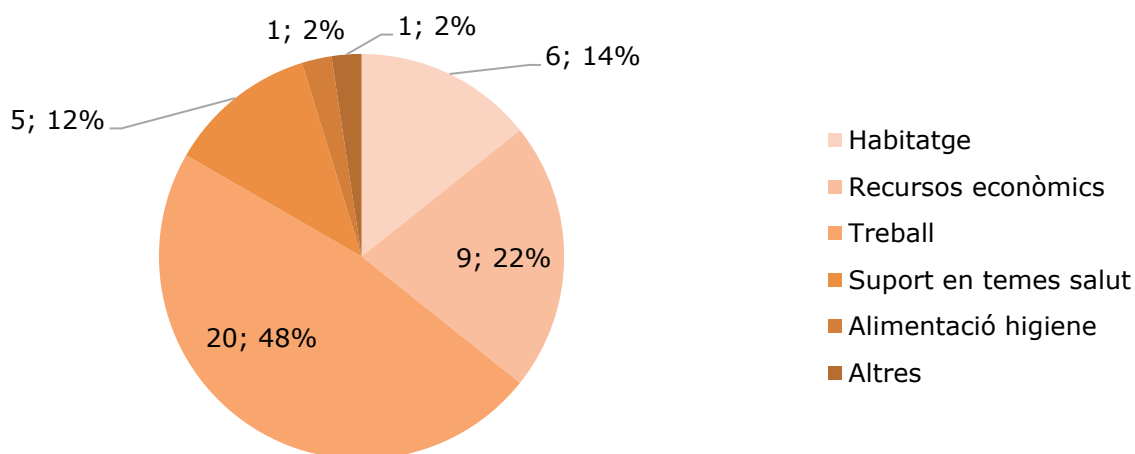
Gràfic 18. Persones que fan ús del servei de menjador al municipi, segons lloc d'empadronament

Font: Elaboració pròpia

S'observa que majoritàriament les persones usuàries d'aquest servei són del propi poble, tot i que n'hi ha un gruix pràcticament similar en número de persones que provenen d'altres municipis de la comarca.

Gràfic 14. Necessitats principals expressades per les persones en situació de sense llar a Arenys de Mar, en nombre de respostes.

Font: Elaboració pròpia

La resposta més donada en les enquestes davant la pregunta "Quines són les necessitats principals no cobertes?" ha estat "la necessitat d'inserció laboral". Les persones enquestades identifiquen clarament el poder tenir un lloc de feina com a font d'ingressos i via per a millorar la seva situació.

En aquesta pregunta les persones enquestades també podien respondre "múltiples serveis". És per això que la suma de les respostes és superior a 35.

7 Conclusions

Segons la informació proporcionada per fonts indirectes, l'univers de persones en situació de sense sostre a Arenys de Mar oscil·la entre les 40 i les 60 persones. La mostra del present estudi ha estat de 52 persones. D'aquestes, han estat 35 les que han acceptat fer l'entrevista al llarg del procés.

De les 52 persones, cal recordar que 17 no van voler respondre el qüestionari per diferents factors: per motius personals, per estar sota els efectes de l'alcohol o altres substàncies que impossibilitaven la realització de l'entrevista, o per manifestar tenir dificultats amb l'idioma.

De la informació que s'ha recopilat al llarg de l'estudi, es pot concloure que el perfil majoritari de les persones en situació de sense llar a Arenys de Mar és:

El d'un home amb edat compresa entre els 41 i els 50 anys, amb nacionalitat espanyola i amb padró al municipi d'Arenys de Mar. Pel que fa a l'àrea formativa i laboral, són persones majoritàriament amb estudis primaris i que s'han dedicats al sector terciari. Són aturats de llarga durada amb més de 5 anys sense una feina laboral amb contracte. Viuen en habitatges insegurs, en concret, ocupant il·legalment immobles, i fa cinc o més anys que no tenen un domicili entès com a propi per manca de recursos econòmics estables ja que no tenen cap tipus d'ingrés econòmic. Pel que fa la salut, són persones amb un consum baix d'alcohol i de substàncies il·legals; i la percepció general del seu estat de salut física i psíquica és bona. Gairebé un 40% s'han sentit discriminades per la seva situació social, i dos de cada deu han informat que han patit una agressió física almenys una vegada. El recurs més utilitzat per elles és el servei de menjador, i la seva necessitat principal expressada per sortir de la situació de sense llar és l'accés al mercat laboral de manera estable.

Es detecta també un altre perfil més minoritari però amb una situació de major vulnerabilitat, amb alguna problemàtica afegida a l'habitacional com són els trastorns mentals greus o algun tipus de problemàtica amb les addiccions. Amb aquest perfil de persones les línies d'intervenció requereixen d'un suport i d'un acompanyament professional més intens i més sostenible en el temps.

Si partim de la definició operativa de persona en situació de sense llar que utilitza la FEANTSA, i prenem com a base el lloc on viuen, gran part de la població de l'estudi va manifestar viure en habitatges catalogats com a **habitatges insegurs** segons la classificació ETHOS, però cap d'ells va mencionar on pernoctaven, aollint-se al dret a la seva intimitat.

L'altre gran gruix de població viu a l'**espai públic o exterior**, en concret, en cotxes abandonats, caixers de sucursals bancàries o al ras. Es pot constatar que aquestes persones són les que presenten major vulnerabilitat.

A l'estudi només es van poder localitzar i entrevistar 3 persones que viuen en uns dels **pisos del Departament de Benestar Social i Família** de l'Ajuntament d'Arenys de Mar i que, tot i disposar d'un pis, fan ús del servei de menjador social.

Per contra, una dada important a destacar és que **no totes les persones que fan ús dels diferents recursos i serveis socials del poble es troben amb manca habitatge**: coexisteixen persones en situació de pobresa amb llar pròpia que utilitzen els mateixos recursos que persones en situació de sense llar. Bàsicament podem parlar dels següents recursos: menjador social Convent Frares Franciscans Caputxins, Càritas d'Arenys de Mar, Maricel Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül, Biblioteca Popular Pare Fidel Fita, Centre Cultural Calisay i Edifici Xifré

⌋ Aquest fet contribueix a distorsionar la visualització del fenomen de sensellarisme a Arenys de Mar, sobredimensionant el número real de persones afectades, segons s'ha pogut contrastar amb l'estudi. Això es va poder evidenciar en les enquestes, donat que 4 de les 52 persones entrevistades, disposaven de llar.

Així mateix, de les dades de cases ocupades aportades pels cossos de seguretat (18), xifra més elevada que la detectada en l'estudi (9), se'n desprèn que hi ha persones que **viuen en una situació d'exclusió d'habitatge i no són visibles a la via pública ni utilitzen els dispositius d'atenció social**.

D'altra banda, de l'estudi es pot concloure que una de les **principals necessitats de les persones en situació de sense llar és l'empadronament, tràmit sense el qual no poden accedir a tota una xarxa de serveis per cobrir les seves necessitats més bàsiques**. No obstant, tenint en compte que el gruix de les persones entrevistades no tenen un habitatge on poder-se empadronar, una mesura que permetria garantir els drets i els deures de la persona i el seu accés als serveis seria ratificar la gestió del padró sense domicili fix. Tal i com es recull a la *Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les Bases del Règim Local*, en els articles 15, 16 i 17, on s'estableix *l'obligació de tota persona d'inscriure's al Padró del municipi on resideixi habitualment* i on es descriuen les dades que són obligatòries en la inscripció municipal. *La responsabilitat de gestió, manteniment i custòdia del Padró municipal correspon a l'Ajuntament*. Així mateix, segon estableix l'article 54.3 de Reial decret 1690/1986, d'11 juliol, pel qual s'aprova el Reglament de Població i Demarcació Territorial de les entitats locals, *la inscripció en el padró municipal de persones que residint en el municipi no hi tinguin un domicili només es podrà dur a terme després d'haver posat aquest fet en coneixement dels serveis socials del municipi*.

Pel que fa a **aspectes relacionats amb la salut**, les persones enquestades estan exposades socialment i individualment a estils de vida amb un major risc per a la salut que les persones que tenen una situació més favorable. Paradoxalment, més del 50% de la població del diagnòstic va fer-se una autovaloració positiva del seu estat de salut. Tot i que l'autopercepció de salut en general sobre les persones enquestades és majoritàriament molt bona o bona, la realitat és una altra. Es va observar que la llarga trajectòria de temps que fa que aquestes persones viuen al carrer influeix en la seva aparença física i en l'edat que aparenten, ja que semblen més gran del que manifesten ser. No s'ha d'oblidar que els factors de l'entorn, la situació socioeconòmica i els components individuals són aspectes universals que potencien els riscos per la salut. Les autopercepcions positives també poden anar lligades a fugir dels estigmes de la població sense llar (indigent, pobre, marginal, etc.) i presentar-se així com a persones fortes i sanes com a elements dignificadors. Segons l'anàlisi de les dades, el 20% dels enquestats no tenen accés a la

targeta sanitària per dificultats a l'hora de tramitar el padró. Si no poden gestionar la targeta sanitària queden abocats a la utilització dels serveis d'urgències per qualsevol necessitat referent a la salut. Això suposa, a la llarga, una major despesa sanitària en termes generals. Segons l'informe "*Per un Sistema Nacional de Salut d'accés universal, equitatiu i eficient. Col·legi oficial de metges de Barcelona*"⁹, les persones en situació de sense llar amb dolències van als centres sanitaris més tard i amb complicacions de les seves malalties. Això fa que les despeses dels tractaments mèdics siguin més alts i les estades als centres sanitaris més llargues, distorsionant la veritable funció dels serveis d'urgències. Sanitàriament no és recomanable que hi hagi borses de població sense accés als serveis sanitaris i en condicions de vida poc saludables, tant d'habitatge, alimentàries, xarxa social, confort, etc. Aquesta situació dificulta les actuacions preventives i d'eradicació a tota la població davant brots de malalties infeccioses.

De l'estudi es desprèn que una de les principals necessitats expressades per la població enquestada és la de poder **accedir al mercat laboral** per obtenir recursos econòmics amb els que tenir accés a l'habitatge. Si creuem les dades de la formació que té el 71,4% de persones entrevistades (estudis primaris) amb les de persones aturades de llarga durada, el 62,8%, s'extreu que la crisi afecta de manera directe als col·lectius més vulnerables. Així doncs, arrel de la crisi econòmica, aquest perfil té una situació de major vulnerabilitat i més probabilitats de trobar-se en situació d'atur. Tot i que la feina, ni tampoc el nivell formatiu de les persones, són els únics factors d'inclusió, i que aquests no garanteixen que es pugui aconseguir un lloc de feina tal com es pot observar en el context econòmic actual, sí que es pot afirmar que són el mitjà per excel·lència per accedir a totes les esferes socials. Tal com s'ha observat a l'enquesta, la manca de feina és el motiu pel qual es pot determinar l'inici de processos d'exclusió social. Cal recordar que la inserció laboral per persones majors de 45 anys suposa un problema creixent en quant a factors d'allunyament del mercat laboral. Tampoc s'ha d'oblidar que hi ha altres perfils de persones que es troben en situacions de major vulnerabilitat per accedir als circuits formals de treball. Per tant s'hauran de promoure altres línies d'intervenció en funció de les necessitats i demandes expressades per la persona atesa en el marc d'empreses d'inserció laboral. En aquest sentit Arenys de Mar compta amb diferents recursos que ofereixen formació, tot i que es podria valorar i implementar una formació específica per aquests col·lectius en concret.

Són relativament poques, un 28,6% (10 persones aproximadament tenint en compte que el fenomen sense llar és dinàmic), les persones que fan ús de l'espai públic llargues hores del dia. **La gran majoria de persones que fan ús dels serveis catalogats per persones en situació d'exclusió social posteriorment desapareixen de l'espai públic.** Un dels punts de major aflluència i on s'han realitzat el major nombre d'entrevistes ha estat el menjador dels frares caputxins, tot i que també hi ha altres llocs freqüentats per la població enquestada. Cal puntualitzar que de l'univers de la població d'estudi, únicament dues persones presenten problemàtiques greus a la via pública del municipi. Amb elles caldria fer una intervenció específica i intensiva, partint d'un suport i d'un acompanyament intens per part de professionals. Amb aquesta població és vital poder treballar un vincle per, posteriorment, poder treballar amb la persona.

També és rellevant destacar que al municipi **hi ha població de les rodalies que fa ús de serveis del poble** per dos motius, segons han manifestat: per accedir al servei de menjador i higiene que ofereix el poble, i per tenir xarxa social. Moltes d'aquestes persones manifestaven que o bé no podien accedir als serveis del seu poble per manca de padró, o bé que no hi havia un recurs que li cobrés les seves necessitats bàsiques.

⁹ CABRERA, Pedro; RUBIO, M^aJosé Rubio. Col·legi oficial de metges de Barcelona. *Per un Sistema Nacional de Salut d'accés universal, equitatiu i eficient.* Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona: 2012. <http://www.academia.cat/files/204-1341-FITXER/Comb-acces%20universal%20al%20SNS.pdf>

Recomanacions i possibles línies d'intervenció

Partint de l'anàlisi fet i de les conclusions, a continuació es presenten algunes de les possibles línies d'intervenció amb els diferents perfils de la població estudiada. Aquestes línies són un punt de partida per poder debatre i dissenyar un projecte en tota la seva globalitat.

És important tenir present que totes i cadascuna de les línies d'intervenció s'han d'emmarcar en un treball en xarxa amb els recursos que ja existeixen al municipi. El treball coordinat és imprescindible per a poder fer un bon acompanyament professional a la persona atesa. El paper que ha de tenir aquesta xarxa és des de l'acompanyament, situant a la persona en situació de sensellarisme com a protagonista del seu projecte vital, permetent trencar estigmes i tornar a crear un vincle positiu amb la societat.

Degut a l'heterogeneïtat de les persones que es troben en situació de sense llar, són vàries les línies d'intervenció que caldria activar de forma complementària i amb diferent intensitat en funció de les característiques de les persones a qui s'adreça.

Realitzar programes d'habitatge residencial inclusiu.

L'objectiu comú de totes les accions socioeducatives és la recuperació de tots els drets que sovint han estat minvats arran de les diferents fases d'exclusió per les que poden passar les persones, essent la primera acció garantir-los el dret a l'habitatge. Les últimes tendències a nivell europeu amb major èxit i que s'han demostrat més econòmiques a llarg termini són les polítiques "housing-led strategies" o "estratègies orientades a l'allotjament", que ja hem esmentat al punt 3. Marc teòric.

S'haurien de diferenciar dos tipus d'intervenció:

Per un costat la intervenció amb la població que ha perdut l'habitatge principalment per causes socioeconòmiques, que són la majoria en aquest estudi, i que necessiten una base des d'on refer la seva vida amb suport socioeducatiu en funció de les necessitats i demandes expressades per la persona atesa. En aquest sentit, es podrien valorar habitatges que siguin unitats convivencials petites, amb un màxim de 3 o 4 persones per habitatge. En aquestes llars, el compartir amb altres persones que es troben en una situació d'inserció similar pot donar lloc a pal·liar el sentiment de solitud i afavorir l'establiment de nous vincles. D'altra banda, al ser poques les persones que habiten la llar, els problemes de convivència es redueixen, en comparativa amb un recurs més gran com pot ser un alberg. Segons explica la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar (XAPSLL) en el seu diagnòstic del 2013¹⁰, on es proposen habitatges petits en lloc de centres que allotgin moltes persones amb problemàtica diversa, en aquests habitatges més reduïts s'accentua el procés normalitzador i es defuig estigmatitzar la persona que està en un equipament amb una etiqueta social; obrint el camí cap a una normalització i afavorint que les persones puguin gaudir de nou d'aspectes com la intimitat, caminar cap a la seva autonomia i refer els seus vincles socials.

En el cas que la persona pogués accedir a un habitatge convencional, gràcies o bé a la reincorporació al mercat laboral o a l'obtenció d'una renda estable, caldria continuar amb un suport socioeducatiu menys intens fins a la plena autonomia.

Per altra banda, s'haurien de valorar els programes anomenats "Housing first" ("Primer la llar") per intervenir en situacions de sensellarisme cròniques amb problemàtica afegida de trastorn mental greu i/o addicions importants, que es donen actualment al municipi. Les persones en situació de carrer que són

¹⁰ Diagnòstic 2013 Les persones sense llar a la ciutat de Barcelona i l'evolució dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les persones Sense Llar XAPSLL. SALES, Albert, Juny 2013.

reticents a vincular-se a qualsevol suport social sovint solen ser els que més dificultats personals tenen i, per tant, els que es troben en una situació de major fragilitat social.

A aquesta població caldria proporcionar-li un habitatge independent (no compartit) i permanent en primera instància, ja que una persona en situació de cronicitat necessita el seu espai propi després de tant temps sense privacitat per tal de minimitzar així els conflictes de convivència. Posteriorment necessitaria també un professional acompanyant, sempre a partir de les demandes i necessitats expressades per la persona atesa, en aquells àmbits que ell/a mateixa valora. Amb aquest model s'apodera la persona atesa i el professional acompanya en les decisions de la persona, l'orienta i li dona suport.

En els dos models d'habitatge social plantejats, la intervenció del professional adopta diferents graus d'intensitat, que es van ajustant en funció de les demandes i les necessitats de la persona atesa.

El Pla de treball individualitzat incidirà específicament en la millora d'aquelles habilitats i potencialitats que permetin a la persona atesa assolir un nivell d'autonomia suficient per mantenir l'habitatge sense suport específic. Cal tenir en compte que el ritme que necessita cada persona és diferent.

Cal remarcar que, cobrint l'habitatge, es garanteix que la persona pugui tramitar el padró al municipi i així accedir als drets i deures com a ciutadà.

Elaborar programes d'Itineraris d'inserció sociolaboral.

Si es garanteix el dret a l'habitatge a les persones que es troben en situació de sense llar al municipi amb diferents nivells de suport i acompanyament social, es poden implantar altres intervencions orientades a itineraris d'inserció sociolaboral, que és la segona gran necessitat expressada per la majoria de la població de l'estudi. Basant-nos en la piràmide de Maslow, cal tenir les necessitats bàsiques cobertes (habitatge, alimentació, salut i higiene), per poder garantir seguir plans formatius i/o ocupacionals de manera regular i amb la motivació necessària.

Aquesta línia d'intervenció s'hauria de dissenyar de forma diferenciada en funció de dos grans grups de població:

- Per un costat, per persones que es troben més pròximes al mercat laboral, perquè compten amb les competències i habilitats per fer-ho, essent susceptibles d'iniciar processos formatius que afavoreixin la incorporació al món laboral.
- Per l'altre costat, per persones que es troben en situacions de major vulnerabilitat, per poder accedir als circuits formals de treball es requeriria d'equips especialitzats en reinserció laboral per promoure la vinculació en empreses d'inserció laboral.

L'oferta formativa en matèria d'itinerari d'inserció sociolaboral és imprescindible per treballar amb les persones que ho desitgin, però no s'ha d'oblidar que la formació per aquest col·lectiu en general ha de ser específica i ha de tenir en compte diferents factors i diferents nivells d'intensitat en funció del moment i la situació psicosocial de la persona atesa:

- Personalitzada: itineraris d'inserció sociolaborals personalitzats per tal d'adaptar-se a les característiques i necessitats del perfil i alhora poder detectar i potenciar habilitats i competències amb la persona atesa.
- Orientació: el diagnòstic sobre la situació de cada una de les persones és fonamental. És necessari que el professional que acompanya conegui la globalitat de la persona per poder ajustar la formació a la persona.

- Acompanyament i seguiment: un altra peça clau en aquest engranatge és el procés d'acompanyament i seguiment per part dels diferents professionals. Aquí es parlaria de dos professionals: per un costat l'encarregat d'acompanyar amb l'acció formativa, i per altre costat l'educador/a social com a figura de suport social en aquest procés. La suma i la coordinació entre els dos agents socials és vital per al desenvolupament òptim del pla individualitzat de la persona atesa. A part de la formació, l'educador/a social té la funció d'acompanyar més enllà d'aquest àmbit, com és en el seguiment per potenciar hàbits laborals (puntualitat, regularitat...).
- Integralitat: el procés de formació i inserció sociolaboral ha de tenir en compte la situació integral de la persona, és a dir, cal tenir present el perfil de persona, el seu entorn i la seva xarxa relacional.
- Flexibilitat temporal: Adaptar la metodologia a les necessitats i perfils de les persones és bàsic per reduir l'absentisme i, com a conseqüència, l'abandonament. La programació ha de ser flexible, i adaptar-se a cada participant. La majoria de la població d'aquest estudi d'Arenys de Mar compta amb estudis primaris, pel que és important poder adaptar la matèria a aquests nivells de formació.

Si, a més del que s'ha esmentat anteriorment, s'hi afegeix la possibilitat que les persones que estiguin capacitades per fer un pas més puguin desenvolupar pràctiques en empreses, això podria ajudar a la inserció real, després de les pràctiques realitzades.

Tot i així, no s'ha d'oblidar el moment socioeconòmic actual on és més difícil accedir al mercat de treball que en èpoques passades. Per això seria interessant valorar la possibilitat que des de l'Ajuntament d'Arenys de Mar es liderés un programa per potenciar l'ocupació de les persones en situació de sense llar, reservant així places al mercat laboral, com està duent a terme la ciutat de Barcelona amb el programa LÀBORA. Aquest programa diu textualment: *"El Programa Làbora vincula l'empresa en un projecte de responsabilitat social i, alhora, us permet formar part d'un projecte de ciutat que treballa per afavorir la igualtat d'oportunitats entre la ciutadania (Programa Labora).¹¹"*

Per altra banda, tot i que el gran gruix de l'estudi són persones amb demanda expressa de voler treballar, hi ha una població reduïda dels enquestats on la inserció al mercat laboral no és la prioritat màxima actualment. Caldrà veure per un costat quin tipus de recolzaments requereixen (salut, addicions, etc.), i si són susceptibles d'aconseguir alguna prestació econòmica que els ajudi en el seu procés de recuperació i millora personal.

Desenvolupar un programa de suport i acompanyament pels col·lectius més vulnerables a la comunitat

L'habitatge, juntament amb l'entorn comunitari, és un dels principals àmbits d'intervenció i suport per part del professional que treballa amb el col·lectiu.

La integració comunitària esdevé l'àmbit d'acció col·lectiva més adient per abordar les vulnerabilitats i reforçar els processos de recuperació de la persona, en tant que l'entorn comunitari és una font de recursos i d'oportunitats per aquest procés, per forjar relacions, per implicar a la ciutadania i alhora promoure la participació de les persones ateses.

És important poder intervenir a l'entorn i donar suports específics per facilitar la participació veïnal i comunitària.

¹¹ Ajuntament de Barcelona; Programa Làbora. Barcelona Mercat Laboral Reservat. <http://w110.bcn.cat/portal/site/ServeisSocials/menuitem.931633495bcd6167b4f7b4f7a2ef8a0c/indexf723.html?vgnextoid=c51d96b0aa819410VgnVCM1000001947900aRCRD&vgnnextchannel=c51d96b0aa819410VgnVCM1000001947900aRCRD&lang=es_ES>

Un dels objectius del suport professional ha de ser com a mediador i facilitador de l'accés per potenciar la participació i la incorporació en un entorn comunitari. Aquest punt ha d'anar lligat amb accions comunitàries divulgatives i de conscienciació ciutadana amb l'objectiu de sensibilitzar a la població vers col·lectius en situació d'exclusió social mitjançant xerrades, exposicions, etc. per així prevenir prejudicis, pors i, en definitiva, el conflicte, i facilitar l'acollida i la inclusió comunitària de la població amb major vulnerabilitat.

8 Bibliografia

AJUNTAMENT ARENYS DE MAR. Pla d'Actuació Municipal (PAM) 2015 / 2019.

Ajuntament de Barcelona; Programa Làbora. Barcelona Mercat Laboral Reservat. <http://w110.bcn.cat/portal/site/ServeisSocials/menuitem.931633495bcd6167b4f7b4f7a2ef8a0c/indexf723.html?vgnextoid=c51d96b0aa819410VgnVCM1000001947900aRCRD&vgnnextchannel=c51d96b0aa819410VgnVCM1000001947900aRCRD&lang=es_ES>

SALES, Albert. Crisis, empobriment i persones sense llar. Taula d'Entitats del tercer sector Social de Catalunya. Barcelona: 2014

FEANTSA. <http://www.feantsa.org/en>

SALES, Albert. XAPSLL 2013. Diagnòs 2013 Les persones sense llar a la ciutat de Barcelona i l'evolució dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les persones Sense Llar. Barcelona: 2013

SALES, Joan; URIBE, Joan i Marco, Inés. XAPSLL 2015. Diagnòs 2015 La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció. Barcelona: 2015.

CABRERA, Pedro. Qui dorm al carrer? Una investigació social i ciutadana sobre les persones sense sostre Barcelona: 2008

CABRERA, Pedro; RUBIO, M^aJosé Rubio. Col·legi oficial de metges de Barcelona. *Per un Sistema Nacional de Salut d'accés universal, equitatiu i eficient*. Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona: 2012. <<http://www.academia.cat/files/204-1341-FITXER/Comb-acces%20universal%20al%20SNS.pdf>>

OBSERVATORIO HATENTO. Los delitos de odio contra las personas sin hogar. Informe de investigación. Madrid: 2015

SARASA, S. & SALES, A. Itineraris i factors d'exclusió social. Barcelona: Síndica de Greuges. Ajuntament de Barcelona: 2009

URIBE, Joan.; ALONSO, Sara. Les persones en situació de sense llar de Barcelona: perfils, estat de salut i atenció sanitària. Fundació Jaume Bofill, col·lecció Informes Breus, núm. 20. Barcelona: 2009

http://www.seg-social.es/Internet_1/Normativa/128005

IDESCAT. <http://www.idescat.cat/emex/?id=080060#t75>

<https://fenomenodeinstitucionalizacion.wordpress.com/2015/05/23/modelo-en-escalera/>

